

УДК 81'373.43:65

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-33>

Тамара УСКОВА,

orcid.org/0000-0002-7472-6993

*старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) uskovatamara2020@gmail.com*

Наталія КАРАБИТСЬКОВА,

orcid.org/0000-0003-1341-9858

*старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) karabitskova77@gmail.com*

ТРУДНОЩІ ЕКВІВАЛЕНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті здійснюється комплексний аналіз проблем еквівалентного перекладу економічної термінології сучасної англійської мови. У сучасному глобалізованому світі, де економічна взаємодія між країнами постійно зростає, точний і адекватний переклад економічної термінології стає особливо важливим. Відсутність прямих еквівалентів у мовах-реципієнтах часто призводить до викривлення змісту або навіть втрати початкового значення термінів. Це підвищує необхідність детального вивчення проблем еквівалентного перекладу, що обґрунтовує актуальність дослідження. Метою статті є дослідження та систематизація основних проблем, що виникають під час еквівалентного перекладу економічної термінології сучасної англійської мови, з акцентом на багатозначність термінів, культурні та економічні відмінності, а також на використання запозичень і кальок. Стаття також спрямована на розробку методологічних підходів, які дозволять підвищити точність і адекватність перекладу економічної лексики в контексті міжмовної комунікації. Зосереджується увага на специфіці багатозначних термінів, які мають кілька варіантів перекладу залежно від контексту, а також на труднощах, що виникають через відсутність прямих еквівалентів у мовах з іншою культурною та економічною традицією. Вивчаються питання культурного і концептуального зміщення, яке може виникати під час передачі англійських економічних термінів в інші мови, а також наслідки запозичення та калькування, що часто призводять до втрати точності й адекватності перекладу. На основі аналізу прикладів із перекладацької практики, стаття пропонує методологічні підходи до вирішення цих проблем, спрямовані на підвищення точності й еквівалентності перекладу спеціалізованої економічної лексики.

Ключові слова: адаптація, англійська мова, еквівалентність, описовий метод, переклад, українська мова.

Tamara USKOVA,

orcid.org/0000-0002-7472-6993

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) uskovatamara2020@gmail.com*

Nataliya KARABITSKOVA,

orcid.org/0000-0003-1341-9858

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) karabitskova77@gmail.com*

DIFFICULTIES OF EQUIVALENT TRANSLATION OF MODERN ENGLISH TERMINOLOGY

The article provides a comprehensive analysis of the problems of equivalent translation of economic terminology into modern English. In today's globalized world, where economic interaction between countries is constantly growing, accurate and adequate translation of economic terminology is becoming especially important. The absence of direct equivalents in the recipient languages often leads to a distortion of the meaning or even a loss of the original meaning of the terms. This raises the need for a detailed study of the problems of equivalent translation, which justifies the relevance of the study. The purpose of the article is to study and systematize the main problems that arise in the equivalent translation

of economic terminology into modern English, with a focus on the ambiguity of terms, cultural and economic differences, as well as the use of borrowings and calques. The article is also aimed at developing methodological approaches that will improve the accuracy and adequacy of translation of economic vocabulary in the context of interlingual communication. Attention is focused on the specifics of polysemous terms that have several translation options depending on the context, as well as on the difficulties arising from the lack of direct equivalents in languages with a different cultural and economic tradition. The article examines the cultural and conceptual shifts that can occur when English economic terms are translated into other languages, as well as the effects of borrowing and calquing, which often lead to a loss of accuracy and adequacy in translation. Based on the analysis of examples from translation practice, the article proposes methodological approaches to solving these problems aimed at improving the accuracy and equivalence of translation of specialized economic vocabulary.

Key words: adaptation, English language, equivalence, descriptive method, translation, Ukrainian language.

Постановка проблеми. Важко не погодитися з думкою Е. Мусеану про те, що «терміни створюються для забезпечення можливості комунікації в процесі професійної діяльності та слугують інструментом людського пізнання» (Museanu, 2023: 253), при цьому значення термінів мають виконувати сигніфікативну функцію, або, інакше кажучи, бути знаком-інформантом (Теорія терміна, 2018; Янковець, 2017; Яслинська, 2017).

Очевидно, що термінологія відіграє вирішальну роль у професійній діяльності та наукових дослідженнях. Вона уможливує чітку та ефективну комунікацію, структурує знання та виконує важливі функції в процесі пізнання (Шелепкова, 2020: 77). В контексті глобалізації науковці приділяють особливу увагу перекладу термінів, зокрема з англійської мови на українську, що виявляється досить складним завданням через низку суттєвих чинників. Перш за все, істотну роль відіграють культурні відмінності, оскільки сучасна англомова термінологія часто має глибокі корені в культурних контекстах, які можуть не мати точних аналогів в інших культурах (Лиса & Янкова, 2013). Наприклад, терміни, що описують соціальні феномени або технологічні інновації, часто пов'язані з особливостями західного суспільства, які важко відтворити в інших мовах.

По-друге, складнощі виникають під час перекладу технічної термінології. Технологічні новації та їхні назви здебільшого формуються в англомовному середовищі, що спричиняє відсутність ustalених еквівалентів в інших мовах. Наприклад, такі терміни, як "cloud computing" або "blockchain", часто залишаються без перекладу або передаються кальками, що можуть бути мало зрозумілими для широкого кола українськомовних реципієнтів.

Також існує феномен лексичних лакун, коли певні англійські слова або словосполучення не мають відповідників (Museanu, 2023: 255) в українській мові. Це може бути зумовлено тим, що такі концепції або феномени відсутні у культурі чи мовній традиції цільової мови. Наприклад, термін "lobbying" не має прямого відповідника в україн-

ській мові, що створює додаткові труднощі під час пошуку адекватного перекладацького рішення.

Варто згадати й про швидку появу нових лексем, або неологізмів, в англійській мові, яка змушує перекладачів шукати нові стратегії для адекватної передачі їхнього значення українською мовою. Наприклад, такі неологізми, як "selfie", "meme" або "hashtag", можуть вимагати або створення нової лексики, або залишатися запозиченнями. Морфологічні відмінності між англійською та українською мовами також можуть ускладнювати перекладацький процес (Кобзар, 2016: 7). Як зазначають вітчизняні науковці, англійська мова дозволяє легке утворення нових слів шляхом комбінації коренів, префіксів та суфіксів, тоді як в українській це може вимагати складніших трансформацій або навіть створення нових словотворчих моделей (Вознюк & Конівіцька, 2017: 108). Крім того, англійські терміни можуть бути полісемантичними або мати різні значення в різних контекстах, що створює перекладацькі труднощі. Лінгвісти вказують на проблему запозичення, коли слова залишаються незмінними в мові перекладу, що може ускладнювати розуміння тексту (Теорія терміна, 2018). Запозичені терміни не завжди відповідають граматичним або фонетичним нормам цільової мови, що призводить до труднощів у їхньому вживанні.

Зрештою, під час перекладу можуть відбуватися семантичні зміни, такі як звуження або розширення значення терміна, що може спричинити неповне або неточне відтворення оригінального змісту. Наприклад, термін "privacy" має ширше значення в англомовних країнах, ніж його відповідники в інших мовах (Museanu, 2023: 256).

Окреслені труднощі зобов'язують перекладачів бути максимально уважними та креативними, підбираючи еквіваленти, які не лише передають семантичне навантаження терміна, але й враховують культурний та контекстуальний аспект.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Огляд літератури на тему еквівалентного перекладу економічної термінології сучасної

англійської мови свідчить про різноманітність підходів та аспектів, що розглядаються дослідниками. Монографія під авторством З. Й. Куньч, Г. В. Наконечної, О. Р. Микитюк, С. З. Булик-Верхоли та Ю. В. Теглівець (2018) є ґрунтовним дослідженням теоретичних основ термінології. Стаття Г. Л. Вознюка та Т. Я. Конівіцької (2017) досліджує процеси фразеологізації в контексті формування фінансово-економічної термінології. І. М. Шелепова (2020) у своїй роботі розглядає методологічні підходи до визначення меж економічної термінології. О. І. Кобзар (2016) надає практичні рекомендації для перекладачів економічних текстів, акцентуючи на труднощах, пов'язаних із досягненням еквівалентності під час перекладу економічної термінології. У роботі Н. С. Лиси та Т. М. Янкової (2013) досліджуються впливи англійської мови на формування сучасної економічної термінології в українській мові. К. М. Яслинська (2017) звертає увагу на специфічні проблеми перекладу, зокрема на збереження стилістичної та змістовної адекватності текстів. Авторка також розглядає питання передачі культурних та термінологічних відмінностей між мовами. О. В. Янковець (2017) зосереджується на впливі англійської термінології на інші мови, зокрема на українську.

Дослідження підкреслюють значущість міжкультурного та міжмовного аналізу в перекладі економічної термінології та демонструють різні підходи до вирішення проблем еквівалентності й адаптації термінів.

Мета статті полягає в систематизації основних проблем, що виникають під час еквівалентного перекладу економічної термінології сучасної англійської мови, з акцентом на багатозначність термінів, культурні та економічні відмінності, а також на використання запозичень та кальок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переклад економічної термінології є важливою складовою міжмовної комунікації в умовах глобалізації, коли взаємодія між різними економічними системами стає все більш інтенсивною. Сучасна англійська мова, будучи мовою міжнародного спілкування, значною мірою впливає на економічні дискурси в усьому світі. Однак процес перекладу економічних термінів з англійської на українську мову зіштовхується з численними труднощами, які зумовлені лінгвістичними, культурними та соціальними чинниками. Основні труднощі перекладу економічної термінології охоплюють полісемію англійських економічних термінів та терміносполучень, відсутність еквівалентів, культурні розбіжності.

Англійські економічні терміни часто мають кілька значень, що можуть варіюватися залежно від контексту. Це створює значні труднощі для перекладачів, які повинні вибрати правильне значення в кожному конкретному випадку. Наведемо декілька прикладів англійських економічних термінів, що мають кілька значень і можуть створювати труднощі для перекладачів:

1. Capital – Фінансовий контекст: "Capital" може означати "капітал" – ресурси або гроші, що використовуються для інвестицій або бізнесу: *"The company is seeking additional capital to expand its operations"*.

– Фізичний контекст: "Capital" також може позначати "капітальну" частину міста або країни: *"The capital of France is Paris"*.

2. Margin – Фінансовий контекст: "Margin" може вказувати на різницю між доходами і витратами або на "маржу" прибутку: *"The company improved its profit margin this quarter"*.

– Відстань/простір: "Margin" також може означати "край" або "межу" чогось, наприклад, на сторінці: *"Please adjust the margins of the document"*.

3. Asset – Фінансовий контекст: "Asset" в економічному сенсі означає "актив" – будь-який ресурс, що має цінність: *"The company's assets include real estate and machinery"*.

– Ресурс/засіб: "Asset" може також означати важливий або корисний ресурс у загальному сенсі: *"Her experience and skills are valuable assets to the team"*.

4. Yield – Фінансовий контекст: "Yield" може означати дохід або прибуток від інвестицій: *"The bond has a high yield compared to other investments"*.

– Врожай: У сільському господарстві "yield" вказує на кількість продуктів або врожаю: *"The yield of the crop this year was exceptionally high"*.

Наведені приклади ілюструють, як одне й те саме слово може мати різні значення залежно від контексту, що ускладнює точний переклад термінів у різних ситуаціях.

В українській мові немає прямих еквівалентів для певних англійських економічних термінів. Це може бути пов'язано з відсутністю відповідних концептів у цільовій культурі або з різницею в економічних системах, що вимагає створення нових термінів або застосування описових перекладів. Наприклад, в багатьох мовах, зокрема в українській, концепт *"hedge fund"* не має прямого еквівалента через відсутність відповідного фінансового інституту. У таких випадках може використовуватися транслітерація або описовий переклад, наприклад, *"інвестиційний фонд з високим рівнем ризику"*. Поняття *"leverage"* в англійській мові

використовується для опису стратегії використання позикових коштів для збільшення прибутку. В українській мові не має прямого еквівалента для цього терміну, що призводить до використання описового перекладу, такого як "використання позикових коштів для збільшення прибутку".

В Україні, де практика надання позик з високим ризиком менш поширена, немає прямого еквівалента для терміносполучення "*subprime mortgage*". Це призводить до того, що перекладачі змушені використовувати описовий переклад на кшталт "*іпотечний кредит для позичальників з низьким кредитним рейтингом*".

"*Quantitative easing*" (кількісне пом'якшення) є складною макроекономічною концепцією, яка незнайома в Україні, адже вона має іншу економічну систему. У таких випадках переклад може бути виконаний шляхом створення нового терміну або через описовий переклад, наприклад, "*монетарна політика центрального банку для збільшення грошової маси*".

Отже, розглянуті приклади демонструють, як різниця в економічних системах і культурних концептах впливає на переклад економічних термінів, що може потребувати творчого підходу для передачі змісту в українській мові.

Економічні терміни можуть мати глибоке культурне коріння, що ускладнює їхній переклад. Наприклад, терміни, які відображають специфіку англо-американської економічної системи, є важкими для розуміння в культурах з іншими економічними підходами, зокрема в українській. Наприклад, термін *American Dream* відображає культурну концепцію успіху через важку працю і є важливим елементом американської економічної філософії. Українською мовою може знадобитися описовий переклад або адаптація терміну, щоб передати його суть, наприклад, "*американське мрія про успіх і добробут*". Концепція "невидимої руки" (*The Invisible Hand*) Адама Сміта відображає глибоко вкорінену в англо-американській економічній традиції ідею ринкового саморегулювання. В українській культурі, де державне втручання в економіку є нормою, цей термін може бути незрозумілим або навіть чужорідним. Перекладачі можуть зіштовхнутися з труднощами при передачі цього терміну, оскільки він не має прямого еквівалента. Поняття "*shareholder value*" відображає англо-американську модель корпоративного управління, де головною метою компанії є максимізація вартості для акціонерів. В українській культурі, де акцент робиться на інших економічних пріоритетах, таких як стійкий розвиток або соціальна відповідальність, цей термін

може не мати еквівалента або бути важким для перекладу, однак може бути використаний описовий переклад на кшталт "*максимізація прибутку для акціонерів*".

Терміносполучення *Too Big to Fail*, що виникло у контексті фінансової кризи 2008 року, описує великі фінансові інститути, які вважаються занадто важливими для економіки, щоб дозволити їм збанкрутувати (Dictionary of Finance, 2018: 607). В Україні, яка має іншу фінансову структуру, це терміносполучення може бути важким для розуміння, тому його переклад вимагає пояснення культурного та економічного контексту.

Модель "корпоративного управління" (*Corporate Governance*), що поширена в англо-американській економічній системі, зосереджена на інтересах акціонерів (Dictionary of Finance, 2018: 64). Для України важливіші інтереси працівників або громади, тому цей термін може викликати труднощі при перекладі та потребувати додаткових пояснень або адаптації.

Отже, культурні особливості впливають на переклад економічних термінів, що відображають специфіку англо-американської економічної системи.

Варто зазначити, що перекладачі часто використовують запозичення або кальки з англійської мови для передачі економічних термінів, що може призвести до втрати або зміщення значення у цільовій мові. Розглянемо запозичення "*startup*", яке в українській мові використовується без змін або з незначними адаптаціями, такими як "стартап". Це може призвести до непорозуміння, якщо в цільовій мові немає аналогічного концепту. Можливо, не буде врахована специфіка, що стартапи зазвичай мають високий рівень ризику і великий потенціал для швидкого зростання.

Запозичення "*ланцюг вартості*" (*value chain*) не передає всю суть концепції, яка в англійській мові охоплює комплексний набір діяльностей, що додають цінність до продукту або послуги. Це може призвести до того, що в українській мові термін сприйматиметься лише як перелік етапів, а не як стратегічний інструмент управління.

Запозичення "*бенчмаркінг*" (*benchmarking*) потребує додаткового контексту для розуміння концепту порівняння та оцінювання ефективності процесів або продуктів. Це може призвести до того, що термін буде сприйматися поверхнево і не зрозуміє свою основну функцію в аналізі.

Калька "*дотримання належної уваги*" або "*належна перевірка*" (*due diligence*) не передає всіх нюансів терміна, що в англійській мові вказує на детальний процес перевірки інформації перед укладенням угоди (Dictionary of Finance, 2018: 45).

У таких випадках описовий переклад може бути надто загальним або не точним, що може вплинути на розуміння терміна в контексті юридичних і фінансових перевірок.

Калька "краудфандинг" (*crowdfunding*) не відображає всієї специфіки процесу збору коштів від великої кількості людей через інтернет (Dictionary of Finance, 2018: 445). В Україні, де цей концепт ще не розвинений, калька може призвести до плутанини або недостатнього розуміння процесу, який ґрунтується на використанні онлайн-платформ для збору фінансування.

Наведені приклади демонструють, як запозичення і кальки можуть призвести до втрати точності або зміщення значення економічних термінів, коли культурні та контекстуальні відмінності не враховуються належним чином.

У контексті вищевикладеного можемо констатувати, що для подолання згаданих труднощів перекладачі використовують різні стратегії: адаптацію (переклад термінів з урахуванням особливостей цільової культури та мови), контекстуалізацію (надання додаткової інформації для пояснення термінів, які не мають прямих еквівалентів) та використання пояснень (заміна складних термінів описовими фразами).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження було встановлено, що еквівалентний переклад термінології сучасної англійської мови є складним і багатогранним процесом, який вимагає від перекладачів глибоких знань не тільки мовної системи, але й культурного та економічного контексту. Багатозначність термінів, відсутність прямих еквівалентів у багатьох мовах, а також різниця в культурних та економічних підходах між англійськими та українською культурами ускладнюють переклад. Використання запозичень і кальок, хоча і є поширеною практикою, може призводити до втрати смислової точності та адекватності в цільовій мові. Таким чином, стаття підтверджує важливість розробки та впровадження методів, які сприяють збереженню точності й повноти значення під час перекладу економічної термінології.

Майбутні дослідження можуть зосередитися на розробці спеціалізованих глосаріїв і перекладацьких стратегій, що враховують культурні та економічні особливості різних мов. Крім того, важливим напрямком є створення методологічних рекомендацій для перекладачів, що працюють з економічною термінологією, з метою мінімізації ризику втрати значення при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вознюк Г. Л., Конівіцька Т. Я. Процес фразеологізації як засіб творення фінансово-економічних термінів. *Український смисл* : науковий збірник. 2017. С. 107–116.
2. Кобзар О. І. Основи економічного перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2016. Вип. 1. С. 7–10.
3. Куньч З. Й., Наконечна Г. В., Микитюк О. Р., Булик-Верхола С. З., Теглівець Ю. В. Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм : монографія / Львів: Галицька Вид. Спілка, 2018. 180 с.
4. Лиса Н. С., Янкова Т. М. Структурно-семантичні особливості сучасної економічної термінології. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2013. Вип. 14. С. 62–71.
5. Шелепкова І. М. Визначення меж економічної термінології української мови за допомогою аналізу галузевих словників різних типів. *Актуальні проблеми сучасної науки* : XLII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 6 квіт. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 9. С. 76–83.
6. Янковець О. В. Англійська термінологія як різновид спеціальної лексики. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2017. № 1(21). С. 1–9.
7. Ясинська К. М. Деякі особливості перекладу фінансово-економічних текстів. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 75(3). С. 191–193.
8. Dictionary of Finance and Investment Terms: More Than 5,000 Terms Defined and Explained (Barron's Business Dictionaries). Barrons Educational Series, 2018. 912 p.
9. Museanu E. Economic terminology – new perspectives. *European Scientific Journal*. 2023. № 1. P. 253–257.

REFERENCES

1. Vozniuk H. L., Konivitska T. Ya. (2017). Protsees frazeolohizatsii yak zasib tvorennia finansovo-ekonomichnykh terminiv [The process of phraseologization as a means of creating financial and economic terms]. *Ukrainskyi smysl: naukovyi zbirnyk – Ukrainian sense: scientific collection*, 107–116 [in Ukrainian].
2. Kobzar O. I. (2016). Osnovy ekonomichnoho perekladu [Fundamentals of economic translation]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Perekladoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsiia – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Translation Studies and Intercultural Communication*, 1, 7–10 [in Ukrainian].
3. Kunch Z. Y., Nakonechna H. V., Mykytiuk O. R., Bulyk-Verkhola S. Z., Tehlivets Yu. V. (2018). Teoriia termina: konkretyzatsiia leksyko-semantichnykh paradyhm [Term theory: concretization of lexical and semantic paradigms]. Lviv: Halyska Vyd. Spilka [in Ukrainian].

4. Lysa N. S., Yankova T. M. (2013). Strukturno-semantychni osoblyvosti suchasnoi ekonomichnoi terminolohii [Structural and semantic features of modern economic terminology]. *Doslidzhennia z leksykolohii i hramatyky ukrainskoi movy – Studies in lexicology and grammar of the Ukrainian language*, 14, 62-71 [in Ukrainian].

5. Shelepko I. M. (2020). Vyznachennia mezh ekonomichnoi terminolohii ukrainskoi movy za dopomohoiu analizu haluzevykh slovnykiv riznykh typiv [Determining the boundaries of economic terminology of the Ukrainian language by analyzing sectoral dictionaries of various types]. *Aktualni problemy suchasnoi nauky: XLII mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.*, 6 kvit. 2020 r. Vinnytsia, 9, 76-83 [in Ukrainian].

6. Yankovets O. V. (2017). Anhliiska terminolohiia yak riznovyd spetsialnoi leksyky [English terminology as a type of special vocabulary]. *Paradyhma piznannia: humanitarni pytannia – Paradigm of cognition: humanitarian issues*, 1(21), 1-9 [in Ukrainian].

7. Yaslynska K. M. (2017). Deiaki osoblyvosti perekladu finansovo-ekonomichnykh tekstiv [Some features of translation of financial and economic texts]. *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedagogichni nauky – Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical sciences*, 75(3), 191-193 [in Ukrainian].

8. *Dictionary of Finance and Investment Terms: More Than 5,000 Terms Defined and Explained* (Barron's Business Dictionaries) (2018). Barron's Educational Series

9. Museanu E. (2023). Economic terminology – new perspectives. *European Scientific Journal*, 1, 253-257